№ 28 (דריטער יאָרגאַנג) פרייז 10 גראָשן

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
BIALER WOCHENBLAT

ביאַלער וואָכנבלאַט

נאַציאָנאַל געזעלשאַפטלעך וואָכנבלאַט פאַר ביאַלע-פּאָדל. און אומגעגנט.

אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען:
Red. „BIALER WOCHENBLAT"
Biała-Podl., Grabanowska 39.
Konto rozrach. № 1.
Skrz. poczt. 26.

Biała-Podlaska, dnia 21 sierpnia 1936 r.

ביאַלע-פּאָדל., פרייטאָג, פ' שופטים תרצ"ו, 21 אויגוסט.

פון דער ביבליאָטעק „תרבות"

זונטאָג דעם 23 ה. מ. 9 אָוונט, קומט פאָר אַ זיצונג פון דער פאַרוואַלטונג.

אויפן טאָג - אָרדנונג:

אָפּנעמען די ניי-איינגעקויפטע ביכער.

אַלע חברים-ות ווערן געבעטן צו קומען פּינקטלעך.

קיין איינלאַדונגען ווערן נישט געשיקט.

באַקאַנטמאַכונג.

די וואַל-קאָמיסיע פון דער יידישער גמינע אין ביאַלע-פּאָדל. דורכצופירן די וואַלן צום קהלה-ראַט, פאָדערט אויף די וויילער פאָרצושטעלן אין משך פון 5 טעג, ד. ה. פון דינסטאָג דעם 25 ביז שבת דעם 29 אויגוסט 1936 י. קאַנדידאַטן-ליסטעס אויף מיטגלידער אין קהלה-ראַט און זייערע פאַרטרעטער (§ 29 פון וואַל-רעגולאַמין).

באַמערקונג: דעם 25, 26, 27 און 28 — פון 9 ביז 3 נ. מ. און שבת דעם 29-טן פון 8 ביז 12 אָוונט.

יעדע קאַנדידאַטן - ליסטע מוז זיין אונטערגעשריבן וועניקסטנס פון פופציק (50) קהלה - מיטגלידער, וואָס האָבן אַקטיווע וואַל-רעכט מיטן נאָמען, צונאָמען, אָנווייזנדיק די באַשעפטיקונג און אַדרעס (§ 30).

די קאַנדידאַטן-ליסטעס דאַרפן אַנטהאַלטן 20 קאַנדידאַטן אויף מיטגלידער פון קהלה ראַט און זייערע פאַרטרעטער, אָנגעבן דייטלעך זייער נאָמען, צונאָמען, עלטער, באַשעפטיקונג און אַדרעס און מוזן באַצייכנט ווערן מיט אַ לויפנדן נומער (§ 31).

צו די קאַנדידאַטן - ליסטעס דאַרפן בייגעלעגט ווערן אייגנהענטיק-אונטערגעשריבענע דערקלערונגען פון יעדן קאַנדידאַט, אַז ער באַזיצט פאַסיווע וואַל - רעכט, אַז ער איז מסכים, אַז מען זאָל אים פאַרשרייבן אויף דער קאַנדידאַטן-ליסטע, און אַז אין פאַל אויב ער וועט אויסגעקליבן ווערן — וועט ער דעם מאַנדאַט אָננעמען.

אַ גמיינזאַמע הסכמה-דערקלערונג פון די קאַנדידאַטן, לויט דער רייע ווי זיי זענען פאַרשריבן אויף דער קאַנדידאַטן-ליסטע, איז דערלויבט (§ 32).

צו צוויי אָדער מער קאַנדידאַטן - ליסטעס קאָן בייגעלעגט ווערן אַ איינשטימיקע שריפטלעכע דערקלערונג פון די, וועלכע האָבן די ליסטעס אונטערגעשריבן, אַז די ליסטעס זענען צווישן זיך פאַראייניקט.

פאַראייניקטע ליסטעס ווערן, אין באַצוג צו אַנדערע, באַטראַכט פאַר איין ליסטע.

דער אינהאַלט פון די הסכמה-דערקלערונגען מצד פאַרשידענע גרופּירונגען בנוגע דער פאַראייניקונג פון זייערע ליסטעס דאַרף זיין דערוועלבער.

די דערקלערונג וועגן פאַראייניקן ליסטעס דאַרפן זיין אייגנהאַנטיק אונטערגעשריבן פון יעדן באַזונדער, וואָס האָט די קאַנדידאַטן - ליסטע אונטערגעשריבן (§§ 34, 35).

אויף דער קאַנדידאַטן-ליסטע דאַרף אָנגעוויזן ווערן איינער פון די אונטערגעשריבענע אַלס פאַרטרויאונגס - מאַן און דער צווייטער אַלס פאַרטרעטער (§ 36).

באַמערקונגען: דער לעצטער טערמין צוריקצוציען, דערגענצן און פאַראייניקן די קאַנדידאַטן-ליסטעס ענדיקט זיך מאָנטאָג, דעם 31-טן אויגוסט ד. י.

דאָס פּאַסיווע וואַל-רעכט איז אָפּהענגיק פון פאָלגנדעס:
א) פוילישע בירגערשאַפט; ב) האָבן אַקטיווע וואַל-רעכט;
ג) געענדיקט 30 יאָר; ד) בירגערלעכע אומבאַפלעקטקייט (§ 36)

די וואַלן צום קהלה - ראַט

וועלן פאָרקומען זונטאָג, דעם 6-טן סעפּטעמבער 1936 י. פון 8 פרי ביז 8 אָוונט אין לאָקאַל פון דער יידישער גמינע (בריסקער 6).

באַמערקונג: אויפן פאַרלאַנג פון דער וואַל-קאָמיסיע וועלן די וויילער דאַרפן פאָרשטעלן דאָקומענטן, וואָס זאָלן באַשטעטיקן די ריכטיקייט פון פערזאָן.

די וואַל-קאָמיסיע

דורכצופירן די וואַלן צום קהלה-ראַט אין ביאַלע-פּאָדל.

ביאַלע-פּאָדל., דעם 18 אויגוסט 1936 י.

מיינע גוטע פריינט
אידאַ ראַף און משה אָרלאַנסקי
צו זייער חתונה — מיינע האַרציקסטע ווונטשן
יחיאל מאַסטבוים
וויצע-פּרעזידענט פון שטאָט בריסק ביים בוג.

אונזערע גוטע פריינט **מרדכי חיונפעלד**
צו זיין חתונה מיט פרל' **סימאַ פעלדמאַן**
ווונטשן מיר אַ האַרציקן מז"ט, די עלטערן פיל - נחת
ד"ר י. זילבערבערג און פאַמיליע.

צו דער חתונה פון פרל' סימאַ פעלדמאַן מיט ה' מרדכי וויזנפעלד אונזערע האַרציקסטע ווונטשן די פאַמיליעס — פיל נחת פאַמיליע גאַסקאַ.	**מרדכי** און **סימאַ!** צו אייער חתונה ווינטשן מיר מז"ט די עלטערן — פיל נחת ש. קרייזעלמאַן און פאַמיליע.
	סימע און מאָטל! צו אייער חתונה ווינטש איך אייך גליק בנימין ליוועראַנט.

Podziękowanie

Serdeczne podziękowania składamy Wielce Szanownej Kapitanowej Żardeckiej za jej wysoce humanitarny czyn przy ratowaniu naszemu ojcu.

Z głębokiem szacunkiem
Rodzina Nuchowicz
ul. Grabanowska 21.

דאַנקזאַגונג

דער קאָמיטעט פון „בית-לחם" אין ביאַלע דאַנקט דערמיט דעם אָנגעזעענעם גאַסט פון אַמעריקע, דעם געאַכטעטן ה' שמואל גאָלדשטיין, פאַר זיין נדבה לטובת די הונגעריקע אין ביאַלע, פאַר די צוויי זעקלעך מעל.

מיר ווינטשן אים: ה' ישלם!

מיט אַכטונג:
קאָמיטעט פון „בית-לחם"
אין ביאַלע.

„A L B A"

פרעזענטירט ביז מאָנטאָג דעם [illegible] ד. מ. דעם פילם מיט **קעטי גאַליאַן** און **סעבעסטער בראַאַ** אין די הויפּט-ראָלן א. נ.

דער מענטש פון הונדערט מאַסקעס

אַ פילם, אין וועלכן ספּיגלט זיך אָפּ דאָס שפּיאָנאַזש-לעבן אין דער סטרעפע פון **„פּאַנאַמאַ-קאַנאַל"**.
אַ פילם, וועלכער האַלט דעם צושויער אין כסדרדיקער שפּאַנונג.
אַ פילם, וועלכן אַלע דאַרפן זעען.

פון מאָנטאָג ביז דאָנערשטאָג: די פריילעכע סאַלאָן-קאָמעדיע **„חוה'ס ארמי"**

Kino Dźw. „T Ę C Z A"

דעמאָנסטרירט ביז מאָנטאָג דעם פּרעכטיקן פילם מיט מאַרלענע דיעטריך א. נ.

„Pokusa" **„אָנרעגונג"**

פון מאָנטאָג ביז דאָנערשטאָג **„BABOONA"**

Kino „ŚWIATOWID"

דעמאָנסטרירט ביז מאָנטאָג דעם 23 ד. מ. דעם פּרעכטיקן רוסישן פילם לויט דער דערציילונג פון **וויקטאָר סאַרדאָו**

„F E D O R A"

אַ פילם וועגן די אינטריגעס אין רוסלאַנד ביזן 17-טן יאָר

קיין ביאַלע פליהען:

1) „אַ פרוי זוכט ליבע". 2) „די גרויספירשטן און דער האָטעל-יינגל".
3) „די פאַרשעמטע".

וועלכער פון די דריי פילמען וועט אָנקומען ערשטער ???

ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין ביאַלע-פּאָדל.

קאָמוניקאַט

די אָרגאַניזאַציע פאָדערט אויף אַלע איר חברים און סימפּאַטיקער, דאָס זיי זאָלן נישט אונטערשרייבן קיין שום אַנדערע, אויסער די ציוניסטישע ליסטע צו די קהלה-וואַלן.

מיר מעלדן, דאָס קיין בלאָק מיט וועלכע סאיז פון די גרופּירונגען, האָבן מיר נאָך נישט געשלאָסן.

אַלע חברים וועלכע האָבן אונטערגעשריבן וועמען סאיז אַ ליסטע, דאַרפן אין נאָמען פון פּאַרטיי-דיסציפּלין די אונטערשריפטן צוריקציען.

גלייכצייטיק מעלדן מיר, דאָס **מאָרגן שבת 5 נ. מ.** קומט פאָר אין לאָקאַל פון „תרבות" אַ

חברים - פאַרזאַמלונג

וועגן אַ רייע וויכטיקע פראַגן.

אַלע חברים דאַרפן קומען פּינקטלעך.

ציוני! באַטייליק זיך מאָרגן אין דער פאַרזאַמלונג

איינמאנען דעם עטאט!

„דער סטאראסטע האט פארארדנט איינצומאנען אין גאנגלויף פון 15 טאג דעם עטאט ביי די אלע, וועלכע האבן איינגעצאלט ווייניקער ווי עס איז זיי אויסגעמאסטן געווארן דורכן ראט פון דער קהלה.

דער עטאט דארף איינגעמאנט ווערן ביי אלע, וועלכע וועלן נישט איינצאלן פרייוויליק דורכן סקארב. סדארף נישט געמאכט ווערן קיין אויסנאם פאר די, וואס האבן רעקורירט.

(פארארדנונג פון סטאראסטע).

די ביאלער רייכערע יידישע באפעלקערונג האט זיך נישט צו קלאגן אויף דער קהלה. די עטאט-אויסמעסטונגען זענען גאנץ נידעריקע. אפגערעדט שוין פארן ארעמערן און מיטלמעסיקערן טייל פון דער באפעלקערונג. פאר זיי דארף, פארשטענדלעך, געמאכט ווערן אלע פארלייכטערונגען, אז די קהלה זאל זיי נישט פאלן צו לאסט, ווייל — געווענליך לאסטן טראגן זיי אזוי אויך, נאר אויך די רייכערע טייל האט זיך נישט וואס צו קלאגן. עטאטן נאך הונדערט זל. זענען זעלטענע פאלן אין ביאלע, קוים עטלעכע צאלן עטוואס מער.

די קהלה-פארוואלטונג, האט **אלץ נישט געטון: קיין שולע נישט** אויסגעהאלטן, קיין קורסן נישט איינגעארדנט, קיין סובסידיעס נישט אויסגעצאלט, בכלל זי האט ליבערשט גארנישט געוואלט טון, __אבי די רייכע ביאלער יידן זאלן קיין עטעט נישט צאלן.__

פארשידענע וועגן האט מען געזוכט, מען זאל וואס ווייניקער אויך נישט צאלן. מען האט פרייוויליק דעם עטאט נישט געצאלט ווייסנדיק, אז נישט אזוי גיך וועט מען צו עקזעקוציע איבערשיקן. און אז אויב יא, וועט מען דעם דאזשער מאכן א „קאצן-יאמער", סטראשען אים, אז: „זיינע זאכן וועט מען פארקויפן דורך ליציטאציע" און אזוי ארום אויסברעסן א פארקלענערונג פון עטאט. ווירקלעך, נישט איינמאל איז דאס מיטל אנגעווענדעט געווארן מיט דערפאלג. פון 125 זל. האט מען „אראפגעדינגען" אויף 75. פון 100 זל. איז געווארן 50.

* * *

נישט ווייניק פון די ביאלער גבירים זענען געווינט געווארן פון די פרנסים, יעדער האט דאך וועניקסטנס 10 באקאנטע ווענען מען וויל און מען דארף טון א „טובה".

די לאגע איז דעריבער געווארן טרויעריק ביז גאר. קיינמאל איז אין דער קהלה-קאסע קיין גראשן נישט געווען, אפילו די מינימאלע סובסידיע פון 100 זל. א חודש פארן מושב-זקנים איז נישט אויסגעצאלט געווארן. אלץ דערפאר, ווייל מען האט פון עטאט נישט געהאט די הכנסה, וועלכע איז געווען פאראויסגעזען.

* * *

צופיל האבן אונזערע דאזארעס געבויט אויף דער שחיטה-הכנסה. דער קראך איז גיך געקומען; דער מו"צ האט „אינטערוועניערט" און די גמינע איז געבליבן אן די מינדעסטע מיטלען ווייטער צו דערשלעפן איר ארעמער עקזיסטענץ, וועניקסטנס ביז די „ניי-געוויילטע" וועלן איבערנעמען. איצט האט די פארארדנונג פון סטאראסטע געמאכט דערצו א סוף. מיר זענען ווייט נישט קיין אנהענגער דערפון, אז די אדמיניסטראטיווע מאכט זאל זיך צופיל אריינמישן אין אונזערע ריין יידישע אנגעלעגנהייטן. אבער א סוף האט געמוזט געמאכט ווערן, זאל עס זיין דורך דער אדמיניסטראטיווער מאכט.

* * *

אונזערע פרנסים און דאזארעס האבן נישט געהאט קיין מוט מודה צו זיין, דאס זיי פארשטייען, אז דער געגעבענער רייכער, אדער פארמעגלעכער ייד דארף צאלן עטאט. קוים איז מען געקומען מיט פרעטענסיעס, האבן זיך אונזערע אגודה-פרנסים בתוכם דער געוו. פרעזעס שטענדיק פארענטפערט: „בשעת מען האט אייך באהאנדלט, בין איך נישט געווען אין גמינע. איך וואלט נישט צוגעלאזט אזויפיל שטעלן". האבנדיק אזא איינשטעלונג, איז נישט קיין ווונדער, וואס דער סטאראסטע האט זיך געמוזט אין דעם ענין אריינמישן און מאכן ארדנונג.

* * *

די פארוואלטונג דארף אויספירן די באשלוסן פון ראט. אין ביאלע איז געווען אנדערש. קיין ראט-באשלוסן זענען נישט האנארירט געווארן און דאס האט זיך פאטאל אפגערופן אויף דער קהלה-ווירטשאפט. סהאט זיך גלייך אפגערופן אויף דער עטאט-הכנסה און דערמיט אויף אלעמען, וואס איז דירעקט פארבינדן מיט דער קהלה ווי: שפיטאל, תלמוד-תורה א. א. וו. א. וו.

* * *

סדארף קיינער נישט באדויערן די דאזארעס, וואס זיי האבן איצט אפצוטון אזא „אומפאפולערע" זאך ווי איינצומאנען דאס, וואס זיי האבן נאכגעלאזט, צוריקצונעמען דאס, וואס יענער האט אפגעדינגען. ווי האבן זיך עס כשר פארדינט מיט זייער „עטאט-פאליטיק", אז ביים אוועקגיין זאלן זיי ווערן אומבאליבט צוליבן עטאט.

די גמינע האט געדארפט זיך שטעלן העכער פון יעדן איינצלנעם דאזאר, וואס איז געזעסן דערביי, בשעת מען האט זיין זון, אדער זיין פאטער און אין א סך פאלן אים אליין אויסגעמאסטן עטאט. די קהלה אלס גאנצעס, האט זיך נישט געטארט פארוואנדלען אין א — מארק.

איינמאנען דעם עטאט, אויסגלייכן די בלייזן אין בודזשעט, ברענגען ווי ווייט מעגלעך צו א געוויסן ארדנונג אין דער ווירטשאפט. דערצו דארפן שטרעבן די אלטע דאזארעס און — אוועקגיין מיט כבוד. דאס דארף זיין זייער אמביציע.

דריי אדער פיר מאנאטן וועלן נאך זיכער די „אלטע" דאזארעס אמטירן און אין דער צייט לאזט זיך נאך עפעס אויפטון, וואס זאל זייער געזעלשאפטלעכע רעפוטאציע ראטעווען.

ח. מ.

וואל-סודות...

דער פרעזעס פון דער אגודה ר' נ., האט זיך ערשט ארומגעזעצן, אז, אז קיין שום קאנדידאט פון די יראים ושלמים מיינט נישט לשם שמים, נאר לשם... אויפנעמען א רב ביי וועלכן מען קאן כאפן — א גוט פוטערל און נאך עפעס. מען מוז צוגעבן, אז ר' נ. איז טאקע קאנסעקווענט און האט צו די וועלן נישט „איינגעטונקען קיין האנט".

* * *

אין גטרער שטיבל קאכט זיך. סקצמפן צווישן זיך די „חויזווירטן" מיט די „מקוה-אנהענגער". די הויזוויו טן ווילן, אז ר' ח. ל. זאל גיין אין „זאזשאנד" און כדי דאס צו זיכערן דארף ער קאנדידירן אויפן ערשטן ארט פון דער ליסטע. די מקוה-אנהענגער האבן זיך געלערנט טאקע פון זעלבן ח. ל., „אז צוזאגן און ליב האבן קאסט קיין געלט נישט" און ווילן יוצא זיין מיט צוזאגן דעם לעצטן אן ארט אין „זאזשאנד" און אויף דער ליסטע שטעלן דעם ערשטן ר' הינך.

ר' הינך גייט אן פאר א „לינקן", ער איז אן אנהענגער פון נישט מסר'ן און צאלן עטאט.

ווער ווייסט צי ייי צוויי חטרונות וועלן אים נישט קאסטן דאס בענקל.

* * *

די ראדזינער האבן געוואלט ארויסשטעלן אלס קאנדידאט דאס „ארעמע קלאטשע-יינגערמאנטשיקל", וועלכער האט זיך פארמאסטן גאר אויף גרויסע זאכן. אלץ איז שוין געווען פארטיק. פלוצלינג קומט א פקודה פון רבין, אז — ער איז דערצו ווייניק כשר.

גייט נעבעך אונזער יינגער „איידעם" ארום שטארק פארטרויט און קלערט: ווי גוט סוואלט געווען, ווען ער זאל קאנען מאכן א רעוואלוציע און דאך זיך אריינבאקומען אין גמינע אריין.

* * *

ביי די „סאקאלאווער" קעמפט מען ווי די לייבן. דער „לעב-זא-לעב"-דאזאר וויל פאר יעדן פרייז זיין צוריק פון די, וואס מעסטן זיך, דעם זון, די נאענטע גבירים נישט אויס קיין עטאט. אנדערע סאקאלאווער זאגן, שוין גענוג 10 יאר, ווי ער מיטן זון צאלן נישט קיין עטעט דארפן ערשט אנדערע נישט צאלן.

* * *

ביי די „באלקאנישע" קליינע שטיבלמלוכות טומלט זיך אויך, הגם זייערע טומלערייען מאכן דעם איינדרוק ווי א שטורם אין א גלאז וואסער.

די שעדלעצער, מעזריטשער, לובלינער, לאמאזער, אלעקסאנדער, מתנגדים, זענען מקנא די גרויסע פיש, וועלכע ווילן זיי איינשלינגען מאר גארנישט.

* * *

דער גמילות-חסד, טראך דעם אויסדריקלעכן פארבאט פון „צעקאבע", גרייט זיך צו די וואלן. ווו זיי וועלן קויפן א „קעזל" איז נאך נישט באוווסט, ווייל קיין קליינהענדלער-פאריין

אן עפנטלעכער שמועס*)

ג. ה' אורח!

דאנקענדיק דער רעדאקציע „ביאלער-וואכנבלאט" פאר דער מעגלעכקייט פון עפנטלעך מיט אייך דורכשמועסן, דערלויב איך מיר צו וועקן אייער אויפמערקזאמקייט אויף די מאמענטן, וועלכע איר האט שוין בארירט אין לעצטן „יודי-בריוועלע„ פון 14-טן ה. מ.

שוין ביים אנפאנג פון שמועס, וויל איך באמערקן דאס אויך איך געהער צו די, וואס פראטעסטירן קעגן פארשאפן עמיצן חרפות. אויך איך טאדל דאס פארוואנדלען א מקום-קדוש אין אן ארט, וואס איז ספעציעל באשטימט צו זידלען און קריגן זיך אין א — שענק. כקאן אבער נישט מסכים זיין מיט אייך אין אויסדרוק וועלכן איר באנוצט „א שוסטערל", וואס הייסט עס א שוסטערל? מיר לעבן היינט אין א צייט ווען וועניקסטנס ביי אונז יידן, זענען אלע בירגער גלייך, אומאפהענגיק פון וואס ער פארדינט זיין שטיקל ברויט. בסטאָ זער, ווען ייר איז א בעל-מלאכה, ווען ער ארבעט שווערער און ערלעכער פאר זיך און זיינע בני-בית, קומט אים א אפשר מער רעכט. צו ווען דעם „טאט" וואלט באגאנגען א וויל-לערנערל, א נגידיש אייזעמל, א פראצענטניקל, א סוחרל, וואס האט שוין אמאל 5 באנקראטירט. נישט קיין בית-מדרש ייד, נאר א שטיבלדאונער וואלט עס געווען איידעלער, בעסער, קולטורעלער?

ניין! ה' אורח! דער אויסדרוק „שוסטערל" איז נישט גוט, אויפן ארט. דער באגריף האט זיך פארשפעטיקט „וועניקסטנס" מיט 40 - 30 יאר. היינט איז עס נישט קיין חרפה צו זיין א „שוסטערל". גיכער א חרפה דעם, וואס איז נישט קיין פאכמאן, קיין פראדוקטיווער מענטש.

איצט צום עצם ענין. איר שרייבט: „אין קעגנווארט פון אן עדה יידן, אין קעגנווארט פון די גבאים, האט אזעלכעס געקאנט פארקומען, אז א שוסטערל, וועלכער איז אנגערעדט געווארן דורך זיינס גלייכן, זאל זידלען דעם דו"מו"צ שליט"א כאחד הריקים בחנם, בלא דבר".

איר שרייבט וועגן דעם און איר ווילט זיך נישט פארטראכטן: פארוואס האט עס געקאנט געשען, דאס קיינער פון די גבאים, קיינער פון די מתפללים זאל זיך נישט איינעמען פארן מורה-הוראה, פאר א תלמיד-חכם, פאר א ייד וואס וווינט שוין עטלעכע און דרייסיק יאר אין ביאלע? וואס איז דא געשען? דאס „שוסטערל" האט באקומען עטלעכע נילדן, עטלעכע זענען געווען פאראינטערעסירט, ווייל זיי האבן געגעבן די זלאטעס. אבער דער רוב מנין ובנין איז דאך נישט געווען איבערגעקויפט, פארוואס האבן זיי נישט רעאגירט? פארוואס האט איר ה' אורח זיך אליין נישט געשטעלט די פראגע אום צו באקומען דעם איינציקן לאגישן ענטפער: __דאס דעם מורה-הוראה האט מען פיינט אין שטאט, דאס מען האט אים כסדר בלויז טאלערירט, און אז ביים מינדעסטן אויסברוך פון צארן,__ האט מען שוין אים אויך טאלערירן נישט געוואלט!

דאס איז די סבה, פאר וואס קיינער האט זיך נישט אנגענומען פאר אים.

איר שרייבט, דאס ער איז א תלמיד-חכם. יא! מסכים! אבער צי מעג זיך א תלמיד-חכם אלץ דערלויבן? צי דערמיט, אז מען קען לערנען ווארט שוין גענוג? דעקט אלץ? איר שרייבט. דאס מען האט אים געזידלט „בחנם בלא דבר", וואס הייסט דאס? צי מאכט איר זיך פארגעסן די „אינטערוועניע" ביים סטאראסטע? די „אינטערוועניע", וואס האט פאראליזירט מיט איינמאל די גאנצע קהלה-טעטיקייט. די „אינטערוועניע", וואס האט אפגעשטעלט דעם הונגער-לוין פאר די תלמוד-תורה-מלמדים, פארן חזן, שמשים, גמינע-באמטע און אלץ, וואס האט א שייכות מיט דער יידישער רעליגיעזער קהלה-טעטיקייט (קיין אנדערע ארבעטן פירט דאך די גמינע נישט).

צי באטראכטיקט איר, דאס צוליב 15-20 זל. א וואך מער פענסיע פארן מורה-הוראה דארף די גמינע גיין צו גרונט?

צי האט איר זיך ה' אורח, פאראינטערעסירט און געוויר-געווארן, וויפיל געלט דער מורה-הוראה—תלמיד-חכם, האט אין 1935 ארויסגענומען פון דער קהלה-קאסע? און וויפיל שוין אין 1936?

צי האט איר קאנטראלירט די ריכטיקייט פון דעם, וואס דער מו"צ האט אייך דערציילט? צי האט איר אלס „צייטונגט-מענטש", נישט געדארפן באציען זיך „אביעקטיוו" קריטישער צו דעם, דאס: „סאיז ביי אים פשוט פקוח נפש און, אז אויף אזא חטא איז נישט געזאגט געווארן יהרג ואל יעבור".

איר ה' אורח האט אנגענומען פאר אן אמת, דאס מען האט אים מער נישט ארויפגעשיקט ווי 40 זל. א וואך פאר

*) באמערקונג פון רעדאקציע:

אין הסכם מיטן פרינציפ פון „פריי-טריבונע", האבן מיר דעם ה' „אייך א בירגער", געגעבן די מעגלעכקייט עפנטלעך זיך דורכשמועסן מיטן ה' אורח.

צוליב דעם, וואס די גאנצע פאלעמיק פירט זיך אין דער פעליעטאניסטישער טייל פון „וואכנבלאט", געפינט נישט די רעדאקציע פאר נויטיק צו נעמען צו דעם ענין שטעלונג.

רעדאקציע.

עקזיסטירט דאָך נישט. און דער וואָס האָט ליגן פון פאַר 5 יאָר צוריק דעם סטעמפּל האָט בפירוש דערקלערט, דאָס ער וועט אים נישט אויסבאָרגן.

אַלס ... קאַנדידאַטן פון ר' דוד'ס ג... מען אָן אַ גלאָז-סוחר און אַ גבאי ...ער, וואָס האָט זיך אויסגעצייכנט מיט זיין — נישט אַריסטאָקראַטיע.

* * *

מזל-טוב אונז! די קצבים האָבן היינט אַ טיכטיקן פירער, וועלכער פירט זיי אין גמינע אַריין. מן הסתם וועט ער זיין דערפינדונג פּאַטענטירן ביים פעלקער-בונד. די קצבים ווילן זיך אָפּנעמען פריסטאָראָוועס עולה ביי דער ביאַלער קהלה. זיי מיינען הפנים, אַז אויב איינער פון זיי וועט זיין פרנס, וועט מען שעכטן אָן געלט און מען וועט נעמען פאַר פלייש וויפיל זיי אַליין וועלן, און די שוחטים „פאַר שרעק" — וועלן קיינמאָל נישט מאַכן טריף.

* * *

די האַנטווערקער ווייזט אויס קאָנען זיך נישט באַפרייען פון די מענטשן, וואָס גייען אין גמינע נישט צו צאָלן קיין עטאַט. אויפן צווייטן אָרט פון זייער ליסטע קאַנדידירט ווייטער, וואַרשיינלעך, דער זעלבער פרנס, וואָס זיין אויפגאַבע איז געווען איינצוהיטן זיך, זיין זון און אַנדערע נאָענטע פון עטאַט.

צייט וואָלט שוין געווען, אַז די האַנטווערקער זאָלן זיך באַפרייען פון די קליינע קליינלעכקייטן און אָנהויבן ערנסטער באַציען זיך צו געזעלשאַפטלעכע אַרבעטן.

נישט אַ קליינער עטאַט דאַרף דעצידירן!

אַלבאַנוס.

פון ביאַלער לעבן

אַ שיינער טאָט איז דער היינטיקער צייט

פרייטאָג איז דעם היגן איינוווינער ה' מאיר נוכאָוויטש (גראַבאָנאָווער 21), גייענדיק אין גאַס, נישט גוט געוואָרן. נוכאָוויטש איז אָוועקגעפאַלן און צושפּאָלטן זיך דעם קאָפּ, בלייבנדיק ליגן אָן באַוווסטזיין.

סאיז געוואָרן אַ גרויס צוזאַמענלויף, אָבער קיינעם איז נישט איינגעפאַלן, אַז מען דאַרף אָנהויבן ראַטעווען. אינצווישן איז אָנגעקומען די קריסטלעכע פרוי זשאַרדעצקאַ, אַ פרוי פון פליער-קאַפּיטאַן אין דער היגער אַעראָפּלאַנען-פאַבריק. די פרוי זשאַרדעצקאַ האָט באַלד גענומען זיך ענערגיש צו ראַטעווען דעם אָוועקגעפאַלענעם. זי האָט אין אַפּטייק גענומען אַלע נויטיקע מעדיקאַמענטן און אין דער ערשטער רייע אָנגעהויבן פאַרהאַמצווען דאָס פליסנדע בלוט.

זי האָט זיך פאַרנומען מיט נוכאָוויטשן אַזוי לאַנג, ביז ער איז אַביסל געקומען צו זיך און מהאָט אים געקאָנט אָפּפירן אַ היים.

באמת אַ שיינער טאָט פון אַן אייִדעלער פרוי.

צום וויסן פון די עטאַט-צאָלער

מיר גיבן איבער אַ פאַקט, וועלכער באַשטעטיקט, דאָס ביים אויסמעסטן דעם עטאַט דאַרף גענומען ווערן אין אַכט די אויפפירונג פונם עטאַט-צאָלער לגבי די פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציעס אין שטאָט.

אַ גשוויסטער סוחר, נאָך דעם ווי דער סטאַראָסטע האָט אָפּגעוואָרפן זיין רעקורס קעגן דער צו הויכער עטאַט-אויסמעסטונג, האָט אים באַנייט אין וואָיעוואָדסטווע. די וואָיעוואָדסטווע האָט פאַרן באַטראַכטן דעם רעקורס אַריינגעשיקט אַן אָנפראַגע אין דער קהלה, וועגן דער אויפפירונג פון פּעטענט לגבי פילאַנטראָפּיע אין שטאָט און צי די אויפפירונג אַנטשפּריכט זיין מאַטעריעלן צושטאַנד.

פון דעם איז צו זען, דאָס אויב איינער צאָלט נישט ווי געהעריק פאַר די שטאָטישע צדקה-אַנשטאַלטן, איז די קהלה באַרעכטיקט צושטעלן אַ גרעסערן עטאַט.

סדאַרפן וועגן דעם וויסן „געוויסע" עטאַט-צאָלער, „געוויסע" גבירים אין ביאַלע.

וואָס אויף דער דאַטשע קאָן אַלץ פּאַסירן...

מען דערציילט אונז אַזאַ פאַקט פון דאַמאַטשעווע:

אַ היגער איינוווינער איז געקומען פרייטאָג צו זיין ווייב, שטייענדיק אין קאָרידאָר, האָט ער געהערט ווי זיין פרוי ספּאַזמירט. תחילת איז אים קאַלט געוואָרן אין אַלע אברים. סהאָט זיך אים פאַרגעשטעלט מי יודע וואָס... ערשט שפּעטער האָט זיך אַרויסגעוויזן אַז:

אַ פאָטאָגראַפיסט האָט מיט זיין „לייקאַ" אַראָפּגעכאַפּט אַ פּאָזע ווען זיין פרוי איז געזעסן מיט אירן אַ „אוכאַזשאָר". די פרוי האָט די פאָטאָגראַפיע געוואָלט אויסקויפן און סאיז אַוועק אַ דינגעריי. צוליב דעם איז עס געווען דער געשריי.

צו קיין גט וועט אפשר נישט קומען, אָבער אַ פאַרשטערטן שבת האָבן זיי ביידע געהאַט...

מאָראַטאָריום פאַר עטלעכע מאַגיסטראַטן

ווי מיר דערוויסן זיך וועט מעגלעכסט אין גיכן געמאַכט ווערן אַ מאָראַטאָריום פאַר עטלעכע מאַגיסטראַטן צווישן זיי אויך פאַר אונזער מאַגיסטראַט. די חובות זאָלן פאַנאַנדערגעלעגט ווערן אויף 2-3 יאָר.

די לעצטע קאַדענץ פון די אַדוואָלאַוועשע קאָמיסיעס

סוף חודש הויבן שוין אָן צו אַרבעטן די „אָדוואָלאַוועשע"-קאָמיסיעס.

מען דאַרף באַמערקן, אַז דאָס איז שוין בכלל די לעצטע קאַדענץ פון די קאָמיסיעס.

קיין נייע „אַדוואָלאַוועשע"-קאָמיסיע וועלן שוין נישט געשאַפן ווערן.

דעם 4-טן סעפּטעמבער — אָנהויב פון נייעם שול-יאָר

דאָס בילדונגס-מיניסטעריום האָט פאַנאַנדערגעשיקט אַ צירקולאַר צו אַלע שול-קוראַטאָרן, אַז דאָס נייע שול-יאָר וועט זיך אָנהויבן פרייטיק, דעם 4-טן סעפּטעמבער פאַר אַלע פאָלקס-שולן און גימנאַזיעס.

דעם 3 טן וועט פאָרקומען אַ גאָטעס-דינסט מיט דער באַטייליקונג פון אַלע שילער וועגן אָנהויב פון שול-יאָר.

צו הונדערט טויזנט פאַר לאָדז, טשענסטאָכאָוו און פּלאָצק.

דעם 17-טן ה. מ. האָט זיך פאַרענדיקט די ציונג פון דער דריטער קלאַס פון דער זעקס און דרייסיקסטער מלוכה-לאָטעריע. די דריי הויפּט געווינסן צו הונדערט טויזנט זלאָטעס יעדע זענען געפאַלן דאָסמאָל אין דריי פּראָווינץ-שטעט, דערביי איז די פאָרטונע געווען באַזונדערס פריינטלעך פאַר די, וועגן וועלכע זי האָט שוין לאַנג פאַרגעסן.

אַזוי למשל געפינען זיך צווישן די באַזיצערס פון די באַזונדערע פערטלען פון נומ 54.355 די ה"ה: י. פאָרבער, אַן אָרבעטער, וועמענס פאַרדינסט עס באַטרעפט יעצט 3 זל. טעגלעך, און יוזעף וולאסיאַק, אַ אַרבעטסלאָזער — ביידע פאַרוווינען אין טשענסטאָכאָוו. צוויי פערטלעך פון נומ. 180.133 געהערן צו די פּרויען: העלענאַ ק., אַ הויז-דינערין און סטעפאַניאַ ר., אַ לערערין.

דאָס דריטע געווינס פון הונדערט טייזנט זל. איז געפאַלן אויפן נומער 47.843, וועלכער געהערט צו לאָדזשער איינוווינער.

אינגיכן, ווייל שוין דעם 9-טן סעפּטעמבער הויבט זיך אָן די ציונג פון דער 4-טער קלאַס. ווי עס איז באַקאַנט, באַטרעפט דאָס הויפּט-געווינס פון דער קלאַס אַ מיליאָן זל., אָבער חוץ דעם — נישט רעכנענדיק די קלענערע, זענען נאָך דאָ פאָלגנדע גרויסע געווינסן: דריי צו הונדערט טויזנט זל., פיר צו פינף און זיבעציק טויזנט זל., צען צו פופציק טויזנט זל., זיבעצן טעגלעכע געווינסן צו פינף און צוואַנציק טויזנט זלאָטעס א. א. וו.

באַ דער געלעגנהייט דערמאָנען מיר, אַז דעם 27טן ה. מ. וועט פאָרקומען די צוגאָב נאָך-פעריען-ציונג פון די צעטלען, וועלכע זענען פאַרבליבן אין ראָד נאָכן פאַרענדיקן די ציונג פון דער 4-טער קלאַס פון דער פינף און דרייסיקסטער סמטעריע און אויף וועלכע עס איז אין דער ציונג נישט אָנערקענט געוואָרן קיין סעריע-געווינסן.

די אויפנאַם-שעה'ן אין די געריכטן

דער יוסטיץ-מיניסטער האָט אַרויסגעגעבן אַ פאַראָרדנונג, אַז אין די סעקרעטאַריאַטן פון די געריכטן זאָלן אָנגענומען ווערן פון 9 ביז 12 פרי.

וואָס האָט איר זיך נישט מטריח געווען אין דער גמינע און זען, דאָס דער תלמיד-חכם האָט דערהאַלטן אין: יאַנואַר 215 זל., פעברואַר — 180 זל., מערץ — 170 זל., אַפּריל — 325 זל., מאַי — 300 זל., יוני — 275 זל., יולי — 250 זל., אויגוסט — 300 זל., סעפּטעמבער — 290 זל., אָקטאָבער — 300 זל., נאָוועמבער — 200 זל., דעצעמבער — 330 זל. אַלזאָ ס"ה אין יאָר 1935 3.035 זל. מיט 75 זל. וועניקער ס"ה ווי עס איז פּרעלימינירט געוואָרן אין בודזשעט. אַדער דורכשניטלעך צו 250 זל. אַ מאָנאַט. זיכער קומט נאָך צו פון פאַרשיידענע אַנדערע הכנסות אַ 50 זל. מאָנאַטלעך. אַלזאָ כסדר און דורשניט צו 300 זל. מאָנאַטלעך. צי הייסט עס, אַז: סאיז ביי אים פקוח נפש?

אויך אין 1936 האָט ער גענומען אין יאַנואַר — 130 זל., פעברואַר — 180 זל., מערץ 168 זל., אַפּריל — 200 זל., מאַי — 170 זל., יוני — 200 זל. און פאַר האַלב יולי ביז דער „אינטערוועניע" אַ קאָנטאָ 88.60 זל. צי ביי אַזאַ לאַגע האָט מען געדאַרפט אינטערווענירן און שליסן די קהלה?

איר, ה' אזרח, האָט גיכער נישט געקאָנט וויסן, דאָס די גמינע פאַרשולדיקט זיך כסדר אין די זומער-מאָנאַטן און צאָלט זיך אָפּ אין הערבסט- און ווינטער-מאָנאַטן. ער אַלס פּריטענדענט אויפן ביאַלער כסא-הרבנות, האָט דאָך דעם אמת פון אייך נישט געדאַרפט פאַרהוילן און כוון זיך אַליין — אודאי נישט.

„בחנם בלא דבר" איז שוין נישט דער כעס, ווי איר זעט.

נאָך אַ מאָמענט! צי איז טאַקע די ביאַלער קהלה געמאַכט געוואָרן בלויז פאַר איין פּערזאָן. צי קאָן דער המון, וואָס דאַוונט אין בית-המדרש אָננעמען זיך פאַר דעם, וואָס האָט זיך אויסגעדריקט: „מיר אינטערעסירט גאָרנישט, איך דאַרף מיין פענסיע און ווייטער אַרט מיר נישט"?

איר שרייבט: „דאָס מעסטל איז שוין פאַרפילט געווען און „דרש דרש משה", אונזער דיין ר' משה שליט"א איז ווידער אַוועק צום אָדון און האָט געדרשנט".

גיין צום אָדון דרשנ'ען, דאַרף מען נישט זיין קיין דיין, דאָס קאָן טון אַ געוועגלעכער „ר' מרדכי הגדול". אָבער דאָס כאָר ניגוט טון קיין מו"צ.

און איר ווילט נאָך פאַר אַ זעלכן רעספּעקט? אין נאָמען פון וואָס? אין נאָמען פון נחת, וואָס איר האָבן פון אים, פון זיינע בני-בית?

איר, ה' אזרח, דערציילט אונז די געשיכטע, דאָס די אַגודה רודפט אים וואָס-זשע קומט אים דערפאַר אַ קניפּ אין בעקל? כוויל אָפּטיילן דאָס סוביעקטיווע פון דעם, וואָס די אַגודה רודפט אים און מיר וועלן זעען צי זיי זענען גערעכט.

איר אַליין שרייבט: „מען האָט אין אַ פראָסטן מיטוואָך געבלאָזן שופר... מען האָט געאַסרט גיין אויפן קאָנצערט פון חזן סיראָטאַ, ווייל דאָס פאַרדינסט איז געגאַנגען אויף ציוניסטישע צוועקן, מען האָט חרוב געמאַכט די איינציקע „יבנה"-שולע. מען האָט געוווסט, אַז יד האיידעם באמצע, אַז דער איידעם, דער דיין, האָט דערמיט צוליב געטון די „אַגודה", פאַרזאָרגנדיק זיך מיט זייער מיטהילף לאחר מאה שנה, צו פאַרנעמען דאָס כסא-הרבנות אין ביאַלע". אַלזאָ, גוט! ער איז געוואָרן זייערס אַ מענטש! ער האָט פאַר זיי אַזאַ וואַל-אויפרוף אַרויסגעלאָזט:

„אַז ע"פי דת תורה הק' איז אסור צו שטימען אויף אַזאַ ליסטע, וואָס די פאַרשטייער זייערע זענען מהרסי ומחריבי הדת. און אויך נישט מיט די, וואָס זענען מחובר און פאַרבינדן מיט זיי".

(דעם רבס אויפרוף פאַר דער ליסטע № 1)

אָדער: **„עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים, אם ה' הוא אלי לכו אחריו, ואם הבעל לכו אחריו".**

און מיט איינמאָל! ביי דער ערשטער זיצונג גיט אָפּ דער מורה-הוראה זיין שטימע פאַר קאַשעמאַכערן, פאַר דעם, וואָס איז געגאַנגען געאייניקט מיט די ציוניסטישע רודפים. ווו איז אויסגעהאַלטנקייט? וואָס גיט אַ גוואַראַנציע, דאָס דער מו"צ וואָלט זיך נישט געאייניקט מיטן „בונד"? מיט „פריידענקער"? סוואָלט זיכער געשען, ווען די לעצטע האָבן אַ מערהייט אין דער קהלה, ווען די לעצטע צאָלן אויס רעגולער פענסיע. די „אַגודה" פון איר זייט, מוז אַזאַ נישט קאָנסעקווענטן מענטש באַקעמפן, ער פאַרדינט זיך אויף דעם.

סבלייבט נאָך אַ פראַגע, וועגן זיין שטימע, וואָס ער האָט באַקומען פון די ציוניכ. סאיז אויך טרויעריק, אָבער אַ פאַקט איז, אַז ר' בנימין קליגער איז ווייט נישט געווען קיין דיסציפּלינירטער ציוני. זיין האַנדלונג אין גמינע, האָט אים נישט איינמאָל געשטעלט אין אַ טונקל ליכט. צופיל „אמתן", האָט ער אַריינגעכאַפּט אין דער האַנט אַריין, אַז חברים זאָלן אָן שאָדן פאַר אייגענע אינטערעסן אים גאַזייטיקן פון דער אָרגאַניזאַציע.

דער זעלבער ר' בנימין, וואָס האָט פאַרן עמוד-ברעטל, אין בית-המדרש, געשטיצט דעם מורה-הוראה, האָט נישט געהייסן די גמינע סובסידירן דעם קרן-קימת, פאַר וועלכן ער האָט געקריגן פון ה' יצחק גרינבוים אַ שטאַרקן פאַרוואורף.

איך האָב אייך איבערגעגעבן וועגן קליגערן, כדי איר זאָלט זיך מער נישט אויף אים פאַררופן.

זיין, דעם מורה-הוראה'ס, נישט אונטערשרייבן די ליסטע צו פעלן לויטן פאַראַגראַף 20, איז געווען נישט מחמת ליבעראַליזם און דעמאָקראַטיע, נאָר מחמת אויסרעכנונג. אויס פענסיע אויסרעכנונג, נישט מער. ער האָט זיך איבערגעלאָזט דעם וועג אויף צוריק און

א מענטל פון 100 זל' „מאָס" אין „ALBA"

פון מושב=זקנים = קאָמיטעט

דער קאָמיטעט פון מושב - זקנים מעלדעט, דאָס ער איז צוגעטרעטן צו די אויבעטן זיינע איבערבויען און פאַרגרעסערן דעם בנין. סאיז שוין צו דעם צוועק געזאַמלט געוואָרן אַ סומע פון לערך 600 זל.

דער אַרבעטס-פּלאַן זעט פאָר, אַז שוין אין די נאָענטסטע וואָכן זאָל דער בנין פאַרטיק ווערן אויב... סוועט זיין מאַטעריעלע מיטלען די אַרבעט צו ענדיקן.

דער קאָמיטעט ווענדעט זיך אויף דעם וועג צו אַלע ביאַלער אין ביאַלע, ביאַלער אין דער פרעמד, צו אַלע, וועמען דער אינטערעס, דאָס די עלנדע זקנים-ות זאָלן האָבן אַן אָרט ווו דעם קאָפּ אָנצוקצולעגן. צו אַלע, וועלכע ווילן נישט, אַז אונזערע אַלטע לייט זאָלן הונגערן און פרירן פון קעלט, דאָס זיי זאָלן שפּענדן יעדער לויט זיינע מעגלעכקייטן עפּעס פאַרן בוי פון מושב - זקנים.

נישט צו אַלע האָט דער קאָמיטעט אַ מעגלעכקייט צו שיקן „פּאָרלעך" נאָך אַ באַשטייערונג. סדאַרף דאַריבער יעדער איינער זיין נדבה אַריינשיקן אָדער אַריינטראָגן אַליין.

דער קאָמיטעט, האָט געעפנט אַ קאָנטע אין דער היגער פאָלקס-באַנק, ווו סווערן אָנגענומען באַשטייערונגען פון 1 זלאָטע אָן.

דער קאָמיטעט בעט אַלעמען, דאָס זיי זאָלן נישט וואַרטן ביז מען וועט זיי באַזוכן און זייערע באַשטייערונגען אַליין אַריינטראָגן אין באַנק, ווייל נאָר אַזוי אַרום וועט זיין אַ מעגלעכקייט דעם בנין צו פאַרענדיקן.

ביאַלער אין דער פרעמד ווערן געבעטן אַריינשיקן לויט פאָלגנדן אַדרעס: Bank Udziałowy, Biała-Podl. dla „M. Zkejnym".

וויכטיק פאַר האַנטווערקער

אין לעצטן נומער פון „דזיענניק-אוסטאַווו" איז דערשינען אַ פאַראָרדענונג, אַז אַלע קראָמען וועלכע ווערן געפירט אויף אַן אינדוסטרי-פּאַטענט און פאַרקויפן זייערע אייגענע אויסאַרבעטן נישט האָבנדיק דערצו קיין ספּעציעלן האַנדל-פּאַטענטן, זענען פריי פון לאָקאַל-שטייער פאַר די יאָרן 37–1936.

אַלע האַנטווערקער וואָס זענען באַצוולט געוואָרן אין דעם פּרט דאַרפן אָנגעבן אַ צוגאָב-רעקורס.

אַלץ פון די שחיטה=געלטער

די שפּיטאָל-סטרוזשקע יאַגאָווא, איז געשטאָרבן. דער שפּיטאָל איז פאַרמאַכט, די גמינע-קאַסע פּוסטעוועט, סאיז נישט געווען ווער סזאָל געבן די בני-בית אויף אַדורכצופירן די לויה-צערעמאָניע. האָט דער רעפערענט פון סטאַראָסטע ה' נאָוואָטשינסקי פאַראָרדנט דעם אינקאַסענט ה' דאַראַש, אויסצוצאָלן פון די שחיטה - געלטער 45 זל., כדי אַדורכצופירן די לויה.

צי וועלן די אינטערווענץ - מאַכערס היינטיקע וואָך האָבן פון „קאָמיסאַריאַט" מער ווי פון דער גמינע, בלייבט אַ פראַגע.

די זונטאָגדיקע מאַניפעסטאַציע

אין 16-טן יאָר-טאָג פון „נס בײם ווייסל", האָבן די פויערים פון וויטאָסעס פּאַרטיי איינגעאָרדנט אַ צוזאַמענפאָר און אַ דעמאָנסטראַציע.

אייניקע רעדנער האָבן געשילדערט פאַר די פויערן די היינטיקע פּאָליטישע איינשטעלונג אין פוילן און נאָכן אָנגענומען אַ אַנטשפּרעכנדע רעזאָלוציע, האָט אַ ריזיק גרויסע מאַניפעסטאַציע-צוג פון אַן ערך 5000 פויערים, געמאַרשירט איבער די הויפּט-גאַסן פון שטאָט.

צו קיין שום עקסצעסן און אומאָרדנונגען, איז נישט געקומען.

פאַר יידיש טעאַטער - פּובּליקום, האָט קיינער נישט קיין דרך=ארץ

מיר האָבן נישט קיין מזל צו יידיש טעאַטער. אַלץ ווירקט לטובת דעם, דאָס מיר זאָלן נישט האָבן קיין געניס, פון אַ יידיש וואָרט אויף די בינע-ברעטער. סאיז נישט געווען אין ביאַלע קיין ענטשפּרעכנדער טעאַטער-זאַל, האָבן מיר קיין יידיש טעאַטער נישט געהעט און ווען סאיז שוין יאָ דאָ דער ענטשפּרעכנדער לאָקאַל, קאָנען מיר קיין יידישע טרופּע נישט אויפנעמען. סמאַכט דעם איינדרוק, ווי אַ „געהיימע-האַנד" ווירק, דאָס מיר זאָלן מוזן געהן אין פרעמדע טעאַטערן און בעוווּנדערן „שמאַטע-שטיק" פון 1000 יאָר צוריק.

אויף מאָנטיק איז געווען געמאָלדן אין קינאָ „אַלבאַ" יאַנאַס טורקאָוו און דיאַנאַ בלומענפעלד. די פאָרשטעלונג האָט זיך געזאָלט אָנפאַנגען 9 אָוונט, אַרויסגעוויזן האָט זיך אַז — פון 8–10 איז געווען אַ פילם סעאַנס. דאַן איז נאָך צוגעקומען אַ „געשיכטע" מיט אַ צעריסענע פילם-טאַשמע, און ווייטער אַ האַלבע שעה וואַרטן, אַזוי, אַז אָנגעפאַנגען האָט זיך די פאָרשטעלונג, ערשט עלף אָוונט.

וואָס פאַר אַ געניס סקאָן שוין זיין פון אַ טעאַטער, וואָס פאַנגט זיך אָן חצות, ווייסן צו דערציילן די באַזוכער.

סווילט זיך פרעגן, ווער איז שולדיק אין דעם? צי דער מאַגיסטראַט, וואָס האָט נישט געהייסן, אפשר, געבן דעם זאַל פריער ווי נאָך צוויי קינאָ-סעאַנסן? (האָט דאָך געקאָנט זיין פון 5-7 און 7-9), אָדער די קינאָ-דירעקציע, וואָס ווייסט, אַז אַ יידיש טעאַטער איז נישט קיין „וואָלינסקע" פאַר וועמען 8 אָוונט איז דער זאַל פריי.

אפשר מיינט די דירעקציע, אַז מיט יידיש פּובּליקום קאָן מען זיך אַלץ דערלויבן? סקאָן דאָך אַזוי ניקוס זיין. מקאָן דאָך זיך נישט לאָזן שפּייען אין פּנים אַריין!

די אַרטיסטן זענען אַמווינציקסטן שולדיק, ווייל 9 אָוונט איז דער זאַל נאָך נישט געווען פריי.

אויסער וואָס סאיז נויטיק, אַז אַזעלכעס זאָל זיך נאָך אַמאָל נישט איבערחזרן, איז אויך נויטיק, אַז די געשיכטע מיטן פאַרנומענעם זאַל זאָל אויפגעקלערט ווערן.

ביי קיין פּויליש טעאַטער, וואָלט אַזעלכעס נישט געקאָנט געשעען.

אַ חשובער גאַסט איז ביאַלע

סווייַלט הי אויף אַ באַזוך ביי זיין מוטער אונזער בן-עיר ה' שמואל גאָלדשטיין פון אַמעריקע.

דער חשובער גאַסט האָט באַזוכט די ביאַלער פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציעס און איבערגעלאָזט שפּענדונגען. פאַרן מושב-זקנים — 10 דאָלאַר, פאַרן בית-לחם — צוויי זאַק מעל און אויך פאַר אַ רייע אַנדערע אינסטיטוציעס.

ציפערן, וואָס רעדן

ווּקס פון די וקלאַדן אויף לערך 6 מיליאָן זל., ווּקס פון דער צאָל שפּאָרנדע מיט לערך 40 טויזנט, און דאָס בלויז אין משך פון איין חודש — דאָס זענען צוויי ציפערן, וואָס זאָגן אַמדייטלעכסטן עדות וועגן דעם צוטרוי, וועלכן דער כלל בירגער שענקט דער פּאָפּולערסטער אין פוילן אָבשפּאָרונגס אינסטיטוציע, פּ. ק. אָ.

אָבער די אָנגערופענע ציפערן באַווייזן אויך קלאָר, אַז צווישן דעם בירגער-כלל פאַרטיפט זיך דער זין פאַר קלוגער פאָרזיכטיקייט און ראַציאָנעלן בעל-הבית'עווען מיטן אייגענעם שווער פאַרהאָרוועטן גראָשן.

אָט זענען די גענויע צאָלן: אין חודש יולי האָבן די אָבשפּאָרונגס-וקלאַדן אין פּ. ק. אָ. זיך פאַרגרעסערט מיט 5.758.942 זל., דערגרייכענדיק דעם 31-טן יולי 1936 די סומע פון 650.033.223 זל. גלייכצייטיק איז אין דעם זעלבן חודש געוואָקסן די צאָל אָבשפּאָרנדע.

אין משך פון יולי האָט פּ. ק. אָ. אַרויסגעגעבן 41.287 נייע אָבשפּאָרונגס-ביכלעך, אין דעם 31-טן יולי 1936 דאָט די צאָל אַקטיווע ביכלעך דערגרייכט 2.139.443.

אונזערע קאָרעספּאָנדענטן שרייבן:

לאָמאַז=פּאָדל.

אַ וויכטיקער אויפטו פון דער היגער גמינע

דעם פאַרגאַנגענעם דאָנערשטאָג איז אין דער היגער גמינע פאַרגעקומען אַ

ז'עם וועג גאָר זיך אויסגענוצט. נוצט נישט אויס ה' אזרח דאָס, וואָס די ציונים האָבן נישט מסכים געווען אויפצונעמען אַ נייעמר"ה, ווייל ווי עס ווייסן אַלע, האָט ביי זיי דעצידירט נישט די פּערזאָן פון מו"צ, נישט די פּערזאָן פון קינקער, נישט פון סקאַנדאַליעזן קראַסנאָשעלסקער, נאָר די 6-7000 זל. אַ יאָר אין בודזשעט פון דער קהלה. די ציונים זענען דעמאָלסט אַרויסגעגאַנגען פון דער הנחה, אַז פון צוויי שלעכטע איז בעסער דער, וועלכער איז ווענניקער שלעכט.

ליבע, אויטאָריטעט, פאַרהערונג פאַר „אינטערווענצן"-מאַכער, האָט נישט דאָמינירט. דאָס ווייסן אַלע און אויף דעם, בּויט נישט ה' אזרח!

דאָס טאָטשען קלעצער, עסן טרוקענע קאַרטאָפל זענען נאַרישע נאַרישקייטן, וועלכע סלוינט נישט פאַר זיי צו פאַרנעמען קיין פּאַפּיר.

וויכטיקער איז, צי האָט דער מו"צ עפּעס אויפגעטון אין ביאַלע?

אַזוי פיל יאָר פירט ער שוין דאָס רבנות אין ביאַלע (נאָך ביים אַלטנס לעבן) און עפּעס זאָגט זיך גאַרנישט, ער זאָל האָבן כּפּעס געשאַפן. כבין נישט קיין אָנהענגער פון קיין מקוה און דאָך איז זי נישטאָ, קיין עלעקטריש ליכט איז דאָרט נישט אַריינגעצויגן, היגיענעיש איז נישט, ריין אַודאי נישט. וועגן די שול פאַרריכטן, האָט ער זיך נישט געזאָרגט. בית-יעקב איז פאַרמאַכט. קיין רעליגיעזע קורסן, זענען נישטאָ, ווײַ

איז יאָ דאָ אין ביאַלע פון רעליגיעזעס?

איר וועט מיר אפשר פאַררעכנען אַלס זיין פּלוס, וואָס ער גייט אַרום פרייטאָג פאַרנאַכט און הייסט צו מאַכן די געשעפטן? וואָס נאָך טוט ער אויף פאַר דער שטאָט?

ער האָט צושטערט די „יבנה" שולע, צי האָט ער אויסגעבעסערט די תלמוד-תורה? צי האָט ער זיך פאַראינטערעסירט מיטן יידישן שפּיטאָל, מיטן מושב-זקנים? א.א.וו.

וואָס פאַראַ „סטטיקייט" זיינע, האָט אייך בייוויגן אים אַזוי הייס צו פאַרטייטיקן?

אפשר דאָס, וואָס ער שניידט זיך פאַר אַ צווייטן קעסטענבערג?

ה' אזרח! איך וואָלט אייך נאָך זאַכן געקאָנט אויפקלערן, אָבער מען האָט מיר באַגרענעצט אין אָרט, כמוז מיר באַגנוגענען דערמיט. איך האָף, דאָס איר וועט מיר אויף אַלעס ענטפערן, פאַר וועלכן נישט נאָר איך, נאָר אויך אַ מאַסע לעזער פון „וואָכנבלאַט" וועלן אייך דאַנקען.

אייער — מיט דרך-ארץ —

אויך אַ בירגער.

פּ. ס. געלעגנהייטלעך, וויל איך אייך פרעגן ווער האָט „אינטערווענירט" און „אינפאָרמירט" דער פּאָליציי וועגן שבת'דיקן סקאַנדאַל אין בית - המדרש. שיינט מיר, אַז „דאָס שוסטערל", וויכער נישט. ווער דען?

ד. ז.

קאָנפערענץ מיט די „וואָיטעס" פון: לאָמאַז, הושמש און ראָסאָש, צו וועלכער סאיז ספּעציעל געקומען דער סטאַראָסטע ה' סטאַניעוויטש און דער פאָוויאַטאָווער ד"ר סאַפּיאַן.

סאיז באַשלאָסן געוואָרן אָנגאַזשירן די היגע פרוי ד"ר מאַריאַ פּיטכאָווא — אַלס „גמינע - דאָקטאָר", פאַר וועמען סאיז באַשטימט געוואָרן אַ מאָנאַטלעכער געהאַלט פון 100 זל. (וועלכער ווערט געדעקט פון די פאַראינטערעסירטע גמינעס, ווי אויך פון אַ סובּסידיע פון סיימיק).

סאיז באמת לויבנסווערט דער טאַט, נעמענדיק אין אַכט, אַז פיל אָרעמע וועלן אַזוי אַרום (דורך אַנטשפּרעכנדע גמינע - צייגנישן), באַקומען אומזיסטע מעדיצינישע הילף.

אַ נייער פּאָליציי=קאָמענדאַנט

אויפן אַמט פון ביז-איצטיקן היגן פּאָליציי - קאָמענדאַנט פּשאָדאָווניק ה' אַנטאָניעוווסקי. איז באַשטימט געוואָרן — דער סטאַרשי פּשאָדאָווניק ה' פּאָרעמבּסקי פון כאָראָשקי (נעבן קאָנסטאַנטינאָוו).

ראָסאָש — און זייערע קהלה=וואַלן

אַ זיסן שלאָף לעבט איבער אונזער שכנות'דיק שטעטעלע ראָסאָש.– ערגיץ... ווו מען אַרבעט... מקעמפּט, מפּסל'ט... פּשוט, מען צערייסט זיך יידן צווישן יידן...

אָבער דאָ אין ראָסאָש? שאַ, שטיל... „עס פּישטשעט נישט קיין פויגל"... שקט, שלום און אחדות, ווי עס פּאַסט טאַקע פאַר דער צייט פון „אָוושעם"...

אָבער לײדער... אויך אויף ראָסאָש, אַ שטעטעלע פון ס"ה 67 מנינים וואָלבּאַרעכטיקטע, איז „נגזר געוואָרן" צו ווײלן אַזש... „אַכט" דאָזאָרעס.

דער ביז איצטיקער „פּרעזעס גמיני זשידאָווסקעי", דערהאַלטנדיק די... „גזרה", האָט זיך אין גרויס פאַרצווייפלונג דעצידירט אין גערופן אַן אַסיפה פון די אַלטע 8 דאָזאָרעס, צוגעוווּכט נאָך 2 יידן און אַזוי אַרום „פּראָקלאַמירט" אַ – וואַל קאָמיסיע אין ראָסאָש...

פיל ערגער איז געווען מיטן געפונען דעם פאָרזיצנדן (אין דעם פּאַראַגראַף שטייט בפירוש „די קאָמיסיע ווײלט אַ פאָרזיצנדן") און דאָ ווי?... קיינער וויל נישט הערן און געדענקען... נאָך שווערע מי' און אַרבעט איז ענדלעך געלונגען אויף דעם „אַמט" איינצורעדן דעם ה' משולם געלערנטער.

די ניי-געוויילטע „אינסטאַנץ" האָט באַלד צוגעשיקט דעם ה' סטאַראָסטע אַ אויסגעפּערטיקטן וואַל - קאַלענדאַר, אָפּגעפּטר'ט זיך אויף אַ שטיקל צייט און פאַרטיק...

ווי איך האָב שוין אויבן דערמאָנט, איז נישטאָ קיין אינטערעס צו דעם פאָרשטייענדן „געשעפט" וואָס הייסט: ווײלן אַ נייע קהלה-פאַרוואַלטונג אין ראָסאָש". באמת איז אַ פראַגע: צי ווייסט וועגן דעם אַלעמען אַן עלטער ייד אויסער די 10 מיטגלידער פון דער וואַל-קאָמיסיע? און צי סוועלן זיך בכלל צו דעם לאָזן איינרעדן 8 יידן די פרישע „לייטונג" איבערצונעמען.

משה שקלאַרוש (לאָמאַזי)

פּישטשאַץ=פּאָדל.

דאָ קאָכט זיך שוין שטאַרק מיט די נאָענטע קהלה-וואַלן, בעלנים אויף אַ דאַזאָר-בענקל פעלן אין פּישטשאַץ אויך נישט.

די אויפזיכטס-מאַכט האָט אָפּגעזעצט אין זיין אַמטירונג דעם היגן גמינע-סעקרעטאַר ה' וואָוריניעוויטש פאַר באַגאַנגענע מיסברויכן מיט גמינע-געלטער.

סווערט געפירט אַן אויספאָרשונג.

ציוני! שרייב נישט אונטער קיינעמס קיין וואַל=ליסטע

Redaktor-wydawca: Chaim D. Miodek. Druk. „Express", Biała-Podlaska, Piłsudskiego 6.